א) [תוספתא פ״ה], ב) לעיל ג:, ג) לעיל ב., ד) גם זה לעיל

ב: סנהדרין ל., ה) יבמות פח: קיז: כתובות כב: לקמן מז:, ו) לקמן מז: יבמות פח:

קיו: ותוספתא יבמות פי"ד

יש], ז) [לקמן מו: יבמות

פח: קטו. קח:], ה) ל"ל ראית ועי רש"א, ע) [ל"ל

נטמאת], י) שהכשירו עדות האשה כאיש האיש כו' את

עדות אחרונה שאוסרתה איסור עולם הרי

היא מתקיימת בעד אחד עדות הראשונה

שאין אוסרתה איסור עולם אינו דין שתתקיים

בעד אחד תלמוד לומר יכי מצא בה ערות

דבר ולהלן הוא אומר 2על פי שנים עדים

יקום דבר מה להלן על פי שנים אף כאן

שנים 6 עד אומר נממאת ועד אומר לא (6)

נטמאת אשה אומרת נטמאת ואשה אומרת

לא נממאת היתה שותה אחד אומר נממאת

ושנים אומרים לא נממאת היתה שותה שנים

אומרים נממאת ואחד אומר לא נממאת לא

היתה שותה: גמ" האי תלמוד לומר כי מצא בה ערות דבר °ת"ל בה בה ולא בקינוי

בה ולא בסתירה מיבעי ליה הכי נמי קאמר

תלמוד לומר בה בה ולא בקינוי בה ולא

בסתירה ומומאה בעלמא בלא קינוי ובלא

םתירה דלא מהימן עד אחד מגלן נאמר כאן דבר ונאמר להלן דבר מה להלן בשני

עדים אף כאן בשני עדים: עד אומר נממאת:

מעמא דקא מכחיש ליה הא לא קא מכחיש

ליה עד אחד מהימן מנהני מילי דתנו ⁰רבנן

מדבר אתה בשנים הכתוב מדבר אתה

אומר בשנים או אינו אלא באחד תלמוד

לומר 2לא יקום עד אחד באיש וגו' ממשמע

שנאמר לא יקום עד איני יודע שהוא אחד

מה תלמוד לומר אחד זה בנה אב ייכל

מקום שנאמר עד הרי כאן שנים עד שיפרום

לך הכתוב אחד ואמר רחמנא תרי לית בה

אלא חד והיא לא נתפשה אסורה וכיון

דמראורייתא עד אחד מהימן אידך היכי מצי מכחיש ליה והא אמר עולא ™כל מקום

שהאמינה תורה עד אחד הרי כאן שנים

ואין דבריו של אחד במקום שנים אלא

אמר עולא תני לא היתה שותה וכן אמר

רבי יצחק לא היתה שותה ורבי חייא אמר

היתה שותה לרבי חייא קשיא דעולא לא

קשיא יכאן בבת אחת כאן בזה אחר זה

תנן עד אומר נממאת ושנים אומרים לא

נטמאת היתה שותה הא חד וחד לא היתה

שותה תיובתא דרבי חייא אמר לך רבי

חייא ולימעמיך אימא סיפא שנים אומרים

נטמאת ואחד אומר לא נטמאת לא היתה

שותה הא חד וחד היתה שותה אלא כולה

בפסולי עדות ור' נחמיה היא יודתניא רבי

נחמיה אומר כל מקום שהאמינה תורה עד

אחד הלך אחר רוב דעות ועשו שתי נשים

באיש אחד כשני אנשים באיש אחד יואיכא

דאמרי כל היכא דאתא עד אחד כשר

מעיקרא אפי' י מאה נשים נמי כעד אחד דמיין

שנתקבל עדותו של ראשון ואע"פ שלא עשו ע"י עדותו שום

האשה שהלכה (יצמות דף קיו:) תנן עד אומר מת וניסת ובא אחר ואמר לא נטמאת אשה אומרת נטמאת ועד א' אמר לא נטמאת תנא דבי רבי

אומר כן ותו בירושלמי עד אחד אמר נטמאת ועד אחד אמר לא נטמאת

שמעון ב"ר אבא בשם ר' יוחנן כאן לא היתה שותה ובעגלה ערופה היו עורפין וטעמא מפני שכאן רגלים לדבר ומסיק נמי החם דבעידי טומאה לא אמרינן עדות שבטלה מקצתה בטלה כולה מפני שרגלים לדבר:

מהו

7 ואיכא דאמרי כל היכא דאתא עד אחד כשר מעיקרא והכא במ"ע דקתני עד אחד אומר נטמאת ושנים אומרים לא נטמאת היתה שותה ואוקמ' בפסולי עדות ובין בכת אחת בין בזה אחר זה. (וע"כ) ר' נחמיה וע"כ בזה אחר זה איצטריך עיקר לאשמוע" דאי לבת אחת מאי רוב דעות איכא בחד וחד נמי היתה שותה

ה) אולי 5"ל וקשה דמשמע דעולא לא מפליג בין בבם אחת וכו׳ דשני דתני דלא היתה שותה ולא משני כמו ר' חייא וא"ת הא אתריען: ב) אולי צ"יל דגבי אשה משום חומר דא"א החמירו מדרבנן להפליג בין בח אחח וכוי אבל בסוטה לענין דאורייתא אינו מפליג בין וכוי. ג) אולי צ"יל דמדיוקא דמציעתא גופיה מוכח דמיירי בבת אחת מדקתני ושנים אומרים וכו' וכן בסיפא בוודאי מיירי אפילו בבת

ד) נראה דל"ל אלא כולה בפסולי עדות והא דהתני וכו׳ שותה אוהמינן וכו׳ ור' נחמיה היא.

באן בבת אחת כאן בזה אחר זה. קשיא דהכא משמע כיון שאוסרסה איסור עולם. כדאמר (לעיל דף כת.) בסוטה ספק מנטמאה ונטמאה וכ"ש ודאית: עד אומר נטמאת ועד אומר לא מעשה ולא שום הוראה רק שלא העיד השני בתוך כדי דיבורו של נטמאת. אוקי חד בהדי חד והרי היא כספיקא ושותה: ושנים ראשון הוי דבריו של שני בתקום ראשון כדבריו של אחד בתקום שנים אומרים לא נטמאת. כלומר לא נטמאת בפניך שכשבאת ומלאת שנסתרו יחד גם אנו היינו עמך

ובפנינו לא נטמאת הרי נסתלק העד

הזה ובטלו דבריו מפני השנים והרי

היא בספיקא אם נטמאת קודם שבאו

אלו ומנאום והיתה שותה. ובגמ׳ האיש ניתני עד אחד כו'. מפרש למאי איצטריכו כל הנך בבי: גמ' בה ולה בקינוי כו'. למחי אינטריך גזירה שוה הא כחיב גבי תורה אור השלם טומאה ועד אין בה ומיעוטא הוא 1. כִּי יִקָּח אִישׁ אִשְּׁה וּבְעֶלָה וְהָיָה אִם לֹא תִמְצָא חֵן בְּעֵינָיו כִּי מְצְא בה עד אחד נאמן ולא בעדות אחרת והויא לה עדות סתירה כשאר כל עדיות שבתורה: וטומאה בעלמא. בה ערות דבר וכתב לה וְשִׁלְחָה מִבֵּיתו: סֵפֶּר בְּרִיתֻת וְנְתַן בְּיָדָה בָּה צֶּוֹת וְּבָּוֹ

דברים כד א 2. לא יָקוּם עֵד אֶחֶד בְּאִישׁ לְּכָל עָוֹן וּלְכָל הַשָּאת בְּכָל הַטְא אֲשֶׁר יָחֲטָא עַל פִּי שָׁנֵי עַדִּים יָחֲטָא עַל פִּי שָׁנֵי עַדִּים או על פי שְלשָה עדים או על פי יָקוּם דְּבֶר: דברים יט טו 3. וְשָׁבַב אִישׁ אֹתְהּ שָׁכְבַת זֶרַע וְנֶעְלַם מֵעִיני אישה ונסתרה והיא נִטְמָאָה וְעֵד אֵין בָּה וְהִוּא לא נתפשה: במדבר ה יג

דברים כד א

הגהות הב"ח (מ) במשנה אף כאן על פי: (ב) רש"י ד"ה אמר לד יכו׳ רבי חיים מזינוחם בזה אחר זה דלעולם במקום שנים לא האמינה תורה עד אחד מקוס תורה עד אחד משום דקל דייק וכו' לל ראית ללמל בהדי הדדי קלתו הס"ד ונ"ב כלומר לא הוה ניחא ליה לאוקמי מתני דלא מיירי אלא בזה אחר זה לנט נויירי מנמ פוט ממו יום דמסתמא ודאי כיון דראו העדות ביחד באו בבת אחת לב"ד אבל בסמוך קא מפרש רש"י דבוא"ז נמי מוקמינן לה ובין בבת אחת

מוסף רש"י

ובין בוא"ז קמיירי:

תלמוד לומר. באשה מקלקלת כי מנא בה ערות תקתות פי תנת כי עדת דבר ולהלן כו' (לעיר ג:) בה ולא בקינוי כו' מיבעי ליה. דכיון דכתי כה מיעוטא הוא ולא גמרינן שאר עדויות דאשה מינה וקמו להו במלמייהו ככל עדיות שבחורה (שם). הכי נמי קאמר. וגזירה שוה למילתה אחרימי נקט בקינוי ולא בסתירה וגזירה שוה לנוומלת אשה דעלמא שלא קינא לה בעלה ובא עד אחד ואמר אני ראיתיה חינוחתה דלת והכא הוא דמהימן משום דרגלים לדבר (חוח). ועד אין בה בשנים הכתוב מדבר. וקאמר עדים שנים אין בטומאה זו אלא עד קמישתעי ושכב איש אותה . שכבת זרע ועדים שנים איו בה אלא אחד והיא לא נחפשה, לא נאנסה, נתפשה, לא נאנסה, וממילא שמעינן דמהימן, עד א' שהעיד על אשה שלא הינא לה בעלה ואמר נטמאת מניין דלא מהימן ולא אמרינן אטומאת אשה הימניה רחמנה לה שנה להחר קינוי ולה שנה בלא הינוי תלמוד לומר כו' וכי הימניה רחמנא בטומאה שאחר קינוי ויש עידי סתירה שנים ועד מעיד שנטמחת שרגלים לדבר. ובפרק קמח (לעיל דף ג.) פרכינן והא כי כתיב קינוי בתר הכי כתיב ומשנינן ועבר כתיב שכבר עבר: הא לא מכחיש ליה כו'. הוא הדין דהוה ליה למבעי ארישא דקתני בהדיא אחד אומר אני ראיתיה שנטמאת לא היתה שותה אלמא מהימן אלא משום דבעי לאקשויי עלה כי מכחיש ליה מאי הוי הא הימניה רחמנא להאי דאמר נטמאת כבי תרי והוי ליה האי דמכחיש ליה חד ואין דבריו של אחד במקום שנים: הרי לאן שנים. הרי הוא כשנים: קשיא דעולא. דכיון דהאמינה תורה הרי העמידתו במקום שנים: כאן בבת אחת. מתני׳ כשהעידו שניהם בתוך כדי דיבור דבטלו דבריו מיד דלא נתקיימה עדותן בב"ד. והיכא האמינהו חורה כשנים כגון אם העיד עדותו וילא דתו לא מלי חד לאכחושיה: הא חד וחד. על כרחיך לא היתה שותה תנא ברישא דאי היתה שותה קתני הא תו למה לי השתא בחד הוי הכחשה תרי מבעיא פשיטא דאין אחד במקום שנים ומתני׳ לדיוקא דידיה תנא ליה דאי לאשמועינן היא גופה פשיטא דלא אינטריך: אמר לך ר׳ הייה ולטעמיך. דסבירה לך דמתני׳ לגופיה לא אינטריך דהא פשיטא דאין ה' במקום שנים ולדיוקה התה סיפא מאי תידוק מינה אלא מתני׳ לא לדיוקא אתא אלא לאשמועינן היא גופה אילטריך דשנים דקא תנא בפסולי עדות קאמר כגון

והכא תרתי למה לי. והאי דלא שני ר' זה (כ) משום דקא דייק מתני׳ חייא מליעתא בזה אחר בבת אחת דקתני ושנים אומרים לא יי ראינוה אלמא בהדי הדדי קאתו דלעולם במקום שנים לא האמינה תורה עד אחד: כל מקום שהאמינה סורה כו'. הוליאתו לעדות זה מכלל כל

עדיות שבתורה לפיכך פסולין וכשירין שוין בה והלך אחר רוב דעות המעידין בדבר: ואיכא דאמרי כל היכא דאתא עד כשר מעיקרא. ואמר נטמאת ונתקבלה עדותו ואחר כך באו מאה נשים כעד א' דמיין והוה ליה קמא שנים ואין דבריו של אחד במקום שנים ואינה שותה:

לדונה כמודה, ומרשם דקרם נמי שמעם דמהימן, דקאמר ומעלה בו מעל ושכב איש אומה ואין מעיד בדבר אלא זה, דהאי קרא במר קיטי כמיב, דכמיב במריה ועבר עליו רוח קנאה וגר' ודרשינן ליה שכבר עבר (דעיד ב.). או אינו אלא באחד. דקאמר קרא דאפילו עד אחד אין בה מורה מורה שנים הם באיש. מהאי קרא שמעינן דכל עד האמור במורה שנים הם כמפרש ואזיל (שם). מה תישות שנאמר לא יקום עד. ולא ולחור עדים איני יודע דמחד קמחר, אלא מהאלטריך לחיכתב אחד שמע מינה דעד שנים משמע, דאינו אלא לשון עדות וסתם עדות שנים ועיר ב:). ואמר רחמגא תרי לית בה. לעיל קאי לפרושי מסקנא דמילתים היכי מידריש ועד אין בה (שם). הרי כאן שנים. היי הוא חשוב כשנים כגון בעדות אשה לומר שמת בעלה ובעדות סוטה לומר נטמאה (יבחות פח:). הלך אחר רוב דעות. אין דין עדות בדבר, מדעד אחד נאמן בה, הלכך פסולים נאמנים ככשרים והלך אחר הרוב (שם) אין שם מורת עדות, כי היכי דחד חשיב פסולי עדות נמי חשיבי, הלכך הלך אחר רוב דעות ואין עליך לבדוק אם כשרים אם פסולים (שם קיז: עי״ש). הדרן עלך מי שקינא

נשים או עבדים ואשמועינן דשתי

נשים מבטלות דברי עד ה׳ בין

ברישא בין בסיפא ולקמן [לב.] פריך

הכי משמע לפירוש רש"י והא בפרק

לא מת לא תלא וקא דייק בגמ׳ טעמא דניסת הא לכתחילה לא תנשא והאמר עולא וכו' ומשני הכי האמר עד אומר מת והתירוה לינשא ובא אחר ואמר לא מת לא תנא מהתירה הראשון והא התם דבוה אחר זה מיירי דהא ניסת בנתיים ואפ"ה בכה"ג בזה אחר זה אם לא ניסת לא תנשא אא"כ התירוה לינשא דאמר לא תצא מהתירה הראשון ופירש נמי רש"י התם דדוקה שהתירוה קודם שיבה עד השני המכחישו אבל אם הודם שהתירוה מודה עולה דלה סמכינן אקמא דאכתי לא אחשביניה כתרי להכי נראה לפרש הכא בזה אחר זה שקיבלו עדות הראשון והורו ע"פ עדותו מיהו חימה עולא גופיה דאמר הכי אליביה תני לא היתה שותה מה דוחקיה למימר הכי והא מתניתין לא משמע ששהה השני אחר הראשון עד שהורו ואסרוה עליו ואמרו אינה לההיא דהאשה זוטא כדמתרני אליבא לר' יוחנן בפ' שני דכתובות (דף כב:) חייא. נראה האי דלא דחי ליה בזה דיוקה דסיפה דשנים חומרים נטמחת וא׳ אומר לא נטמאת לא היתה שותה הא חד וחד היתה שותה במאי מוקמת רישא הילכך לריך לתרולי כר' נחמיה בבי דסיפא תימה היכי הוה מתרן ר' ינחק מתני' דפרק אמרו לו (כריתות לא אכל אשה אומרת אכל ואשה דהאמינה תורה עד אחד דנפהא לו מאו הודע אליו חטאתו (ויקרא ד) חטאת הוי ליה לאיתויי בשלמא רבי חייא הוה מוקי לה בבת אחת. ירושלמי גידל בר בנימן בשם רב אמר בכל מקוםי שהכשירו עד אחד עדות האשה כאיש האיש מכחיש את האשה והאשה מכחשת את האיש דתנן עד ה' אמר נטמאת ואשה אומרת

שותה וי"ל דמתניתין בסתם קתני אי נמי רבי יצחק ועולא הוה מתרצי משום לזות שפתים וההיא דהאשה רבה (יבמות דף פח:) לא דמיא לתרוייהו משום דגברא אתי וקאי: הא חד וחד לא היתה שותה תיובתא דרבי אחר זה משום דסוף סוף מיקשי לה ע"כ בבת אחת מאי קמ"ל היינו בין לר' יצחק בין לר' חייא הני תרתי דף יא:) דתנן עד אמר אכל ועד אמר אומרת לא אכל מביא אשם תלוי כיון

ד א מיי' פ"א מהל' סוטה הלכה טז והל' יז ופי"ב מהל' גירושין הל' יח סמג עשין ג טוש"ע אה"ע סימן

עין משפמ

נר מצוה

יז סעיף לו: ה ב מיי׳ פ״א מהל' סוטה הל' טז והל' יז [ופי"ב מהל' גירושין הל' יח יט ופ"ט מהל' רולה ושמירת

ופש הלי יגן: נפש הלי יגן: ד ג מיי פ״א מהלי סוטה הלכה יח ופי"ב מהלי רולח ושמירת נפש הל' טו טו יו סמג עשין עח ב טוש"ע אה"ע סי' יו סעי' לו:

תוספות שאנץ

בכי האי גונא לכ״נ כפרשב״ם דקאי אסתירה ולא קאי אטומאה: גמ' טעמא דקא מכחיש ליה הא לא מכחיש ליה עד אחד נאמן וה״ה דהוה ליה למבעי ארישא מה״מ דעד אחד נאמן דקתני בהדיא עד אחד אומר אני ראיתיה שנטמאת לא היתה שותה אלמא נאמן. אלא משום הכי מייתי מסיפא משום חבי מחור מסכא משום דבעי אקשויי עלה כי מכחיש ליה מאי הוי הא הימניה רחמנא להאי ליה האי דמכחיש חד ואין דבריו של אחד במקום שנים ל״ה. לא קשיא כאן בכת אחת . הא דאמרינז דשותה מיירי . כשבאו בבת אחת והעידו שנים ביחד ולא נתקיימה עדותז בב"ד והיכא התורה האמינתו כשנים בהעידו זה אחר זה: ^{f)} ועולא מי לא מפליג כי בבת אחת . תני רבה שותה דלא משני כמו ר' חייא והא אמרינן כפרק האשה שלום על הא דתנן עד אחד אומר מת ונשאת ובא עד ואמר ודייק בגמ׳ טעמא דנשאת הא לא נשאת לא תנשא והא לא נשאון לא וננשא והאמר עולא כו'. ומשני ה"ק התירוה להנשא אע"ג . דלא נשאת אלמא משמע לזה אחר זה. וי"ל דאין הכי נמי הוה מצי מפליג עולא הכא אלא שינויי דר׳ חייא לא סבירא ליה משום דמקשי תלמודא על מילתיה. א"נ י"ל דגבי אשה בעלמא שהיא^כ) דרכנן מפליג כין בכת אחת בין כזה אחר זה דיש להקל עליה אבל גבי סוטה שהיא דאורייתא בין - ו בבת אחת לזה אחר זה: הא חד וחד לא היתה שותה ותיובתא דר' חייא ופ״ה דה״ה דהוה מצי לשנויי מתני׳ בזה אחר זה המציעתא ולא ק׳ ליה לר׳ . חייא אלא לא בעי לאוקומי ישא בחד טעמא וסיפא בחד טעמא ועוד דסוף סוף דמדיוקא ג) דמציעתא הלך מוכח רישא בבת אחת ומציעתא וסיפא ביז וה דלעולם במקום שנים . לא האמינה תורה עד אחד כפ״ה. ורשב״ם פי׳ דלא מצי לשנויי דמיירי בזה אחר זה ודיוקא דמתני׳ משמע דבהדי הדדי אתו: